

L I S A 3

Ajalehe "Tartu Riiklik Ülikool"
sisu võrdlev analüüs aastail
1969/70. ja 1970/71. õ.-a.

Töö teostaja: S. Ruutsoo

Juhendaja: M. Lauristin

Ajalehe "Tartu Riiklik Ülikool"
sisu võrdlev analüüs aastail 1969/70 ja 1970/71

1. 1969/70. õ.a. ilmus ajavahemikus septembrist juulini 40 lehenumbrit, 1970/71. õ.a. vastavalt 38 lehenumbrit. Seega analüüsisime kokku 78 ajalehe "TRÜ" numbrit. Sisuanalüüsi ühikuks valisime loo, tervikliku sisulis-temaatilise üksuse, millel on üks ja sama autor (-id), üks ja sama allikas (-d), mis on trükitehniliselt-kujunduslikult kokku laotud ühise pealkirja all.

Analüüsitud lugude üldarv oli 1969/70. õ.a.-l 961 ja 1970/71. õ.a.-l 1015, seega kokku 1976 analüüsialust ühikut. (Vt. tabel 1.) Et ajalehe numbreid oli 78, siis saame lugude arvuks ühe lehe numbriga kohta keskmiselt 25 (esimesel aastal alla keskmise 24 ja teisel aastal üle keskmise 27). Järelikult võime täheldada ajalehe teises vaatlusaluses aastakäigus tendentsi lugude lühenemisele. Et teises aastakäigus esines ka rohkem illustratsioone (keskmiselt 7,4 pilti lehe numbris esimese aastakäigu 6,6 vastu), siis võime öelda, et lugude arvu kasv ühes lehe numbris teises vaatlusaluses aastakäigus ei toimunud mitte illustratsioonide arvel, vaid eeskätt materjalide lühenemise tõttu.

Mis puutub illustratsioonide iseloomu, siis esimeses aastakäigus oli põhiliseks illustratiivseks materjaliks üksikfotod, harvem fotomontaažid. Karikatuurid täiesti puudu-

Tabel 1

Aastad	Ajalehe numbrite üldarv	Lugude üldarv	Keskmine lugude arv ühes lehes	Lugude arvu äärmu- sed ühes lehes	Illust- ratsioo- nide üld- arv	Neist karika- tuure	Keskmine illustrat- sioonide arv ühes lehes	Illustrat- sioonide arvu äär- mused ühes lehe numb- ris
1969/70	40	961	24	12-36	263	-	6,6	2-19
1970/71	38	1015	27	14-36	280	26	7,4	1-14
	78	1976	25	12-36	543	26	7,0	1-19

sid. Seevastu 1970/71. õ.a. lehtedes oli trükitud ära 26 originaalkarikatuuri üliõpilasautoritelt (illustratsioonide üldarv oli 280). Ülejäänud 254 illustratsiooni olid samuti põhiliselt fotod pluss üksikud embleemid või joonised.

2. 1976 analüüsiialuse loo juures vaatleme järgmist seitset tunnuste klassi: žanr, autor, allikas, sihtauditoorium, tase, teema, funktsioon.

2.1. ŽANR. Lugude žanri määratlemisel lähtusime järgnisest žanriskaalast:

- a) teadaanne, reklaam - lühike informatsioon sündmustest vms., mis ajaliselt toimub tulevikus (st. pärast lehe ilmunist) või millele lugeja peaks tulevikus tähelepanu pöörama;
- b) lühinformatsioon, nn. "nupp" - lühem teade või kirjeldus millestki toimunust vms., esitatud autoripoolsete arvamusteta ja arutlusteta, nõ. neutraalselt;
- c) artikkel, intervjuu - eelmisest üksikasjalikumad ja tavaliselt ka pikemad kirjeldused mingist sündmusest, probleemist vms., kaasnevad autoripoolsed seisukohavõtted, ettepanekud ja ka arutlused, kuid puudub apelleerimine lugeja emotsioonidele ning taotlus iseseisvale publitsistlikule terviklikkusele;
- d) publitsistika, retsensioonid - lood, mis on terviklikud stiililt, ülesehituselt ja mõtteloogiliselt, selgete autoripoolsete hoiakutega, lugeja arvamust aktiveeriva taotlusega nii emotsionaalses kui ratsionaalses plaanis. Sisaldavad enamasti rohkesti väärtuselisi otsustusi ja hinnanguid vaadeldava probleemi vms. kohta, sageli poleemilist laadi;

e) ilukirjandus, nii luule kui proosa.

Vaatlemegi alljärgnevalt nende žanride esinemissagedust 1969/70. ja 1970/71. õ.a.-te ajalehtedes. (vt. tabel 2.)

Üle poole lugude üldarvust (1976 = 100%) moodustavad informatiivset laadi lühijäanrid - teadaanded ja "nupud", lühiformatsioon, seda mõlemas aastakäigus. Erinevus on vaid rõhuasetuses - 1969/70. õ.-a.-l domineerivad teadaanded ja reklaam, seevastu 1970/71. õ.-a.-l just lühiformatsioon, "nupp". See tähendab, et kui informatiivne materjal esimesel aastal oli mõeldud lugeja tulevikuliseks tegevuseks, siis teisel aastal on rõhuasetus rohkem lähiminevikulisel, toimunud sündmustel. Žurnalistika teooria seisukohalt tähendab see ülemineku tendentsi päevalehe (või ka teadete tahvli) spetsiifikalt nädalalehe spetsiifikale. Seega tuleb ühe lehe numbriga kohta, kui arvestada, et numbris on keskmiselt 25-26 lugu, umbes 7 teadaannet ja sama palju lühiformatsiooni, "nuppe", kokku 14 lugu.

Ülejäänud lehelood on valdavalt artiklid, intervjuud (kokku 34,4 % ehk umbes 9 lugu ühes lehe numbris). Aastakäikudes on küll väike erinevus - esimesel aastal on artiklite osatähtsus keskmisest suurem (38,0 %), teisel aastal väiksem (30,1 %), st. peaaegu võrdne sama aasta lühiformatsioonide arvuga (30,4 %). See viitab ilmselt sellele, et teisel aastal on lood lühenenud, pikemad informatiivsed kirjeldused on rohkem asendunud lühiformatsiooniga.

Kuigi publitsistlike materjalide arv on ligi neli korda väiksem võrreldes informatsioonilis-kirjeldavate lugudega (kokku 7,5 % ehk umbes kaks lugu lehe numbris), võib siiski erinevaid aastakäike võrreldes märgata nihet publitsistlike žanride suunas (1969/70. õ.-a. 7,1 %-lt 1970/71. õ.-a. 8,9 %-ni). Ehkki nihe on vaid paari protsendi piires, on see siiski oluline, arvestades, et publitsistlikud lood on üldiselt kõige pikemad

Tabel 2

Žanrid	1969/70	1970/71	% üld- arvust	Keskmine esinemis- sagedus lehe numbris
1. Teadaanne, reklaam	27,6	22,6	25,8	7
2. Lühiformatsioon, "nupp"	22,5	30,4	27,1	7
3. Artikkel, intervjuu	38,0	30,1	34,4	9
4. Publitsistika, retsensioon	7,1	8,9	7,5	2
5. Ilukirjandus, fõljetonid	4,8	8,0	5,2	1

Tabel 3

Autorid	1969/70	1970/71	% üld- arvust	Keskmine esinemis- sagedus lehe numbris
1. Rektor, prorektorid, sekretärid	7,6	11,1	9,6	2
2. Muud õppejõud, aspirandid	23,4	27,9	25,6	7
3. Toimetuse, toimetuse töötajad	6,0	10,3	8,3	2
4. Üliõpilane funktsionäär	32,1	25,5	28,6	7
5. Resüüsilane	14,6	9,7	12,0	3
6. Vilistlane	2,2	2,3	2,3	1
7. Muu, väljastpoolt ülikooli	14,1	13,2	13,6	4

materjalid ajalehes.

Veelgi märgatavam nihe on toimunud aga kõige vähem esindatud žanri - ilukirjanduse - puhul. Kui 1969/70. õ.-a.-l moodustas luule ja proosa vaid 4,8 % materjalide üldarvust, siis 1970/71. õ.-a.-l oli see 8,0 %, seega oli lehtedes ilukirjanduslikke lugusid keskmiselt 5,8 %. Arvestades ajalehe spetsiifikat, ei olegi mõeldav selle žanri oluline juurdekasv, sest praegune keskmine protsent tähendab seda, et ilukirjanduslikku materjali on tavaliselt 1 lugu lehe numbris, teisel aastal rohkemgi. Et ilukirjanduse hulka arvasime ka följetonid ja väiksemad naljalood, siis tuleb märkida, et teisel aastal suurenes ilukirjanduse osatähtsus eeskätt just viimaste arvel, kuna esimeses aastakäigus följetonid jms. üldse puudusid.

2.2. AUTOR. Autorite klassifitseerimisel lähtusime järgmisest jaotusest:

- a) õppejõud-funktsionäärid (rektor, prorektorid, EKP TRÜ komitee sekretär, TRÜ a/ü esimees, dekaanid);
- b) muud õppejõud, aspirandid, teaduslikud töötajad jms.;
- c) toimetus (toimetaja, toimetuse töötajad, anonüümsed materjalid);
- d) üliõpilased-funktsionäärid (ELKNÜ TRÜ Komitee sekretärid ja liikmed, teaduskonna ja osakonna sekretärid, kursuse vanemad, ametiühingu-, spordi- jm. organisatorid);
- e) üliõpilased - mittefunktsionäärid;
- f) vilistlased;
- g) muud (autorid väljastpoolt ülikooli, töötajad ülikooli allasutustest, teenistujad jms.).

Et ajaleht "TRÜ" ilmub suhteliselt lokaalses keskkonnas, kus õppejõude ja ka üliõpilasi-funktsionääre üldiselt tea-

takse nimepidi, siis ei lähtunud me autorluse määramisel mitte absoluutselt sellest, kas autorit oli ajalehe veergudel ametlikult esitletud (nagu seda nõuaks range sisuanalüüsi reeglitest kinnipidamine), vaid määrasime näit. Kalev Kogre õppejõuk-funktsionäärriks ka sel juhul, kui tema ametit otseselt artiklis või selle all märgitud ei olnud. Vastasel korral saanuksime siiski ebaobjektiivsema pildi autorite esinemissagedusest, sest ajalehe toimetus esitleb üldiselt harva oma autoreid täies ametiitlite varustuses, mis oleks ka, nagu juba öeldud, liigne mõnetuhandeses suhteliselt vähehajali kollektiivis.

Kes siis on ajalehe "TRÜ" põhiline autorkond? ^(vt. tabel 3.) Esikohal on mõlema aastakäigu kokkuvõttes üliõpilased-funktsionäärid - 28,6% juhtudest on nemad lugude autoriteks. Vaid pisut harvem on autoriteks õppejõud-mittefunktsionäärid (25,6 %). Aastate lõikes on rõhuasetused nende kahe autorite grupi vahel aga erinevad. Kui 1969/70. õ.a. domineerisid ülekaalukalt üliõpilasautorid (funktsionääre 32,1 % ja reaüliõpilasi 14,6 %, kokku 48,7 %), moodustades pea poole kogu autorite üldarvust, siis 1970/71. õ.a. on nende osakaal vähenenud (ligi 8 % võrra) ning tõusnud on õppejõududest autorite arv (ligi 9 % võrra), kui õppejõud-funktsionäärid ja muud õppejõud kokku arvata.

Küllaltki suur on muude autorite esinemissagedus - 13,6 %, seda just tänu ülikooli allasutuste (näit. raamatukogude) töötajatele. See protsent ületab isegi reaüliõpilastest autorite protsendi (12,0 %). Toimetusepoolseid materjale on 8,3 % ehk 2 lugu ühe lehe numbri kohta. See näitab, et lehe mittekoosseisuliste autorite aktiiv on elujõus. Minimaalselt esinevad lehe veergudel vilistlased - 2,3 %.

2.3. ALLIKAD. Lehes ilmunud lugude allikate määratlemisel läh-
tusime allikate dihhotoomilisest jaotusest: lehte välja-
andvad organid ja muud allikad. Täpsema pildi saamiseks
fikseerisime eraldi iga lehte väljaandva organi erikaalu
lehe materjalide allikana. Lõplik allikate jaotus oli seega
järgmine:

- a) TRÜ Rektoraat, dekanaadid;
- b) EKP TRÜ Komitee;
- c) ELKNÜ TRÜ Komitee;
- d) TRÜ a/ü Komitee;
- e) muud allikad.

Nagu autorite puhulgi, ei järginud me ka siin ainult
täht-täheleist allika äremärkimist loo all või ülal, vaid
määrasime mõne väljaandva organi allikaks ka juhul, kui see
oli äratuntav vaid teksti sisust.

(vt. tabel 4)

Allikate esinemissagedust võrreldes selgub, et ühes lehe
numbris on keskmiselt 1/3 lugudest pärit otseselt väljaand-
vatelt organitelt, ülejäänud 2/3 on pärit mujalt. Aastakäi-
kude võrdluses on see suhe enam-vähem võrdne. Järelikult on
toimetusel mõlemal aastal olnud otsene side ja koostöö väl-
jaandvate organitega.

Selles ühes kolmandikus domineerib oma materjalidega
ELKNÜ TRÜ Komitee - 16,8 %, st. umbes neli lugu ühes lehe
numbris. Märkimisväärne on aga see, et teisel aastal on
komsomolikomitee materjale vähem avaldatud 7 % võrra, st. et
kui esimesel aastal (1969/70) ilmus ühes lehe numbris kesk-
miselt umbes viis lugu komsomolikomitee allikast, siis tei-
sel aastal (1970/71) vaid kolm lugu. Seevastu on teisel aas-
tal toimunud eeskätt rektoraadi materjalide erikaalu suure-

Tabel 4

Allikad	1969/70	1970/71	% üld- arvust	Keskmine esinemis- sagedus lehe numbris
Rektoraat	9,1	12,7	11,8	3
EKP TRÜ Komitee	2,5	5,0	3,6	1
ELKNÜ TRÜ Komitee	20,4	13,5	16,8	4
TRÜ a/ü komitee	3,0	2,7	2,6	1
Muud	65,0	66,1	65,2	17

Tabel 5

Sihtauditoorium	1969/70	1970/71	% üld- arvust	Keskmine esinemis- sagedus lehe numbris
üliõpilastele	43,5	39,5	41,5	11
õppejõududele	4,1	7,7	5,9	2
üliõpilastele ja õppejõududele	22,8	17,2	20,0	5
muule	4,8	4,6	4,6	1
õppejõududele ja muule	1,6	2,5	2,0	0,5
üliõpilastele ja muule	0,6	2,2	1,4	0,4
kõigile ülikoolis	14,1	16,2	15,2	4
üldine	8,5	10,1	9,4	2

nemine, veidi on suurenenud ka parteikomitee osatähtsus allikate hulgas (vastav protsentuaalne kasv oli rektoraa- dil 3,6 ja parteikomiteel 2,5, kokku 6,1 %).

Siiski on partei- ja ametiühingukomitee osatähtsus lehe materjalide allikana murettekitavalt väike, eriti kui pidada silmas nende instantside reaalselt juhtivat osa ideoloogilis-kasvatuslikus ja praktilises töös ülikoolis.

2.4. SIHTAUDITOOORIUM. Sihtauditooriumi oli hõlpsa määrata, kui tekstis või pealkirjas esines otseseid pöördumisi auditooriumi teatud osa poole. Kui me neid aga tekstis ei leidnud, siis määrasime oletatava adressaadi sõltuvalt teksti sisust (näit. artiklitele ülikooli ajaloost määrasime sihtauditooriumiks kogu ülikoolipere, õppejõudude juubeliartiklitele üliõpilased ja õppejõud, klubi lastesektori lugudele õppejõud ja teenistujad kui üliõpilastest potentsiaalsemad lastevanemad jne.). Ilukirjanduslikud lood, luuletused ja följetonid lugesime üldisele sihtauditooriumile suunatuiks, samuti nagu globaalsemat informatsiooni ja probleeme sisaldavad ning üldkultuurilist laadi materjalid.

Analüüsil lähtusime järgmisest sihtauditooriumi jaotusest:

- a) üliõpilastele,
- b) õppejõududele,
- c) üliõpilastele ja õppejõududele,
- d) muule (teenistujad, keskkooliõpilased, vilistlased jms.),
- e) õppejõududele ja muule,
- f) üliõpilastele ja muule,
- g) kõigile ülikoolis,

h) üldisele auditooriumile.

(vt. tabel 5)

Analüüsi tulemusena võime ajalehe "TRÜ" peamiseks sihtauditooriumiks nimetada üliõpilaskonda, sest ainult üliõpilastele on kõigist lugudest mõeldud 41,5 %, üliõpilastele ja õppejõududele 20,0 % ning üliõpilastele ja muule 1,4 %, mis kokku annab 62,9 %. Seega 2/3 ülikooli lehes ilmuvaist materjalidest on adresseeritud üliõpilaskonnale. Kui lisame veel lood, mille sihtauditooriumiks on kõik ülikoolis, ja üldised lood, siis saame veelgi suurema osa (87,5 %) lugusid, mida võib lugeda üliõpilastele mõelduks. See annab alust pidada ülikooli ajalehte eeskätt üliõpilaste leheks. Kui teha analoogne arvestus õppejõudude osas, siis neile otseselt suunatuiks võib pidada lehematerjalidest 27,9 % (st. 5,9 % + 20 % + 2,0 %). Nii üliõpilastele kui õppejõududele ühist huvi pakuvaiks võib pidada 44,6 % (20,0 % + 15,2 % + 9,4 %) lehes ilmunud lugudest.

Kui võrrelda analüüsi tulemusi aastakäike, siis on teisel aastal märgatav tendents avaldada rohkem lugusid, mille sihtauditooriumiks on õppejõud.

Lehe väikest mahtu ja kord nädalas ilmumist arvestades on suhteliselt suur üldiste materjalide hulk, neid on igas lehenumbris keskmiselt kaks. Tegemist pole aga siiski mitte niivõrd globaalsete ja üldiste probleemide sagedase käsitlemisega, vaid ilukirjandususe, luule ja följetonidega, mis analüüsi käigus sai samuti üldisele auditooriumile mõelduks määratud.

2.5. TASE. Tasemeks nimetame antud ajaleheloos sisalduva informatsiooni mastaapi, ulatust, kontsentrit. Tasemete määramisel lähtusime sellisest üldjaotusest:

- 1) Ülikoolisisene tase,
- 2) Ülikooliväline tase,
- 3) globaalne tase,
- 4) Üldinimlik tase.

Kahel esimesel on veel omakorda täpsustav alajaotus:

1. Ülikoolisisene tase jaotub vastavalt ülikooli sisestruktuurile:
 - a) üleülikooliline tase,
 - b) teaduskonna tase,
 - c) osakonna tase,
 - d) kursuse tase,
 - e) grupi tase (väiksem kui kursus),
 - f) üksikindiviidi tase,
 - g) erialakateedri, laboratooriumi tase,
 - h) organisatsiooni, ringi tase.
2. Ülikooliväline tase jaotub vastavalt geograafilisele kaugusele:
 - a) Tartu tase,
 - b) Eesti tase,
 - c) NSV Liidu tase,
 - d) välismaa tase.
3. Globaalne tase - inimest ja selle keskkonda hõlmavad probleemid, ideed (näit. kosmose, biosfääri, tsiviilkaitse jms. temaatika), mis pole seostatud konkreetse riigi, maa, rahvaga.
4. Üldinimlik tase - inimest kui bioloogilist ja sotsiaalselt olendit käsitlevad lood (näit. psühhohügieeni, tervisliku toitumise jms. käsitlev temaatika), mis samuti pole seostatud konkreetsete inimeste või oludega. Siia alla kuuluvad ka ilukirjandus ning abstraktsemad mõljetonid.

Asume alljärgnevalt tasemete analüüsile. (Vt. tabel 6.)

Nagu eeldada võis, on 3/4 lugusid kirjutatud ülikoolisisesel tasemel (kokku 77,1 %). Et leht on asutusesisene, siis tuleb loomulikult pidada maksimaalset orienteeritust ülikoolisisesele tasemele. Tundub, et teisel vaatlusalusel aastal on toimetus nimetatud suunda pisut rohkem silmas pidanud kui esimesel aastal (1969/70. õ.-a.-l oli 75,7 % asutusesisese tasemega lugusid, 1970/71. õ.-a.-l 78,5 %). Võime seda väita ka seetõttu, et teisel aastal on lugusid ülikoolivälistel tasemetel märksa vähem ilmunud kui esimesel aastal - vastavad esinemissageduse protsendid on 15,1 (teisel aastal) ja 21,3 (esimesel aastal). Seega on üsna täpselt järgitud lokaalsele ajalehele esitatud nõuet anda eeskätt lokaalsel tasemel informatsiooni.

Kuid millised tasemed on siis enam-esinevad nii ülikooli siseselt kui väliselt? Ülikoolisisesest tasemetest on esikohal, ja üsna ülekaalukalt, üleülikooliline tase (26,7 %), järgneb organisatsiooni, ringi tase (19,2 %) ja seejärel üksikindiviidi tase (13,2 %). Ülejäänud ülikoolisisesed tasemed on minimaalselt esindatud, enamasti vaid paari protsendi osas, pisut enam on ajalehes teaduskonna tasemel lugusid - 7,1 %. Küllaltki ootuspärane on üleülikoolilise ja organisatsioonilise taseme sage esinevus - on ju lehtki üleülikooliline, ning organisatsioonidki (partei, komsomol jms.) peaaegu üleülikoolilised. Peab lisama, et teisel aastal on üleülikoolilist ja organisatsiooni taset pisut sagedamini olnud kui esimesel. Ootamatum on üleülikoolilisele tasemele struktuurilt järgneva - teaduskonna taseme - suhteliselt vähene esindatus, ning seevastu hoopis üksikindiviidi taseme esinemissagedus (ka see tendents on teisel aastal süvenenud - koguni 1/3 võrra: 10,6 %-lt 15,7 -le). Sisuliselt tähendab see õppejõudude juubelilugude ja nekroloogide rohkest (ligi neli lugu ühes numb-

Tabel 6

Tasemed	1969/70	1970/71	% üld- arvust	Keskmine esinemis- sagedus lehe numbris
üleülikooliline	24,6	28,8	26,7	8
teaduskond	9,0	5,3	7,1	2
osakond	4,4	2,9	3,7	1
kursus	1,7	2,0	1,8	0,5
grupp (väiksem kui kursus)	2,4	1,8	2,1	0,6
üksikindiviid	10,6	15,7	13,2	4
erialakateeder, laboratoorium	4,6	2,1	3,3	1
organisatsioon, ring	18,4	19,9	19,2	6
Tartu	3,1	2,8	3,0	1
Eesti	7,2	5,2	6,2	2
NSVL	6,7	4,3	5,4	2
välismaa	4,3	2,8	3,5	1
globaalne	0,7	1,7	1,2	0,4
üldnimelik	2,5	4,7	3,6	1

ris), samuti kandidaadi- või doktorikraadi kaitsmise puhul avaldatavaid eluloo- ja töökirjeldusi. Et viimaseid ei saa siiski õppeasutuse töö seisukohalt sugugi vaid isikliku elu sündmusteks pidada, siis on üksikindiviidi tasemel kirjutatud lugude esinemissagedus ehk põhjendatav. Tähelepanuväärne on aga see, et kui teisel vaatlusalusel õppeaastal nimetatud kolme domineeriva taseme esinevus veelgi sages, siis võrreldes esimese vaatlusaluse aastakäiguga kahanes niigi harvaesinevad teaduskonna tase teisel aastal veelgi poole võrra. (1969/70. õ.-a.-l 9,0 % ja 1970/71. õ.-a.-l 5,3 %.) Kaks korda vähenes teisel aastal ka osakonna (4,4 %-lt 2,9 %-le) ja erialakateedri, laboratooriumi (4,6 %-lt 2,1 %-le) tasemel kirjutatud lugude arv.

Võttes kokku täheldatud tendentse ülikoolisiseste tasemete esinemissageduses, võime öelda, et teisel aastal on veelgi enam süvenenud tendents ajalehe sisu üleülikoolilisuse (-organisatsioonilisuse) suunas. Ülikooli struktuuris allpool olevail tasemel lugude hulka on aga veelgi vähendatud.

Ülikoolivälistel tasemetel (Tartu, Eesti, NSV Liit, välismaa) kirjutatud lugude arv on, nagu ülal öeldud, teisel aastal märksa vähenenud. Et tegemist pole juhusliku nihkega, näitab see, et vähenenud on lugude arv eranditult kõigil neljal ülikoolivälisel tasemel (Tartu tasemel küll ainult 0,3 % võrra, Eesti tasemel 2 % võrra, NSV Liidu tasemel 2,4 % võrra ja välismaa tasemel 1,5 % võrra). Kuigi need vähenemisprotsendid pole suured, on nad siiski olulised, sest ülikooliväliste tasemete esinemissagedus ei ole ju lehe üldmahus ka suurem kui kolme kuni kuue % piires. Neljast ülikoolivälisest tasemest kõige enam esindatuks on Eesti tase (6,2 %). Samas võime täheldada üldinimlikul tasemel esitatud lugude arvu kahekordistumist teisel vaatlusalusel aastal (2,5 %-lt 4,7 %-le), samuti globaalsel tasemel materjalide väikest sages-

mist (0,7 %-lt 1,7 %-le), kuigi mõlema taseme esinevus üldse on siiski tähtsusetult väike (globaalsel tasemel 1,2 % ja üldinimlikul tasemel 3,6 %). Siiski lisame võrdluseks: kui üldinimlikul tasemel ilmub igas numbris üks lugu, siis näiteks kursuse tasemel vaid üks lugu kahe lehenumbri kohta.

Kokkuvõtteks võime öelda, et:

- 1) enamuse ajalehes "Tartu Riiklik Ülikool" avaldatud lugusid oli kirjutatud ülikoolisisesel tasemel, kusjuures domineerisid üleülikooliline ja organisatsiooni, ringi tase, seda teisel aastal veelgi enam kui esimesel aastal;
- 2) teisel vaatlusalusel aastal on märksa vähenenud ülikoolivälistel tasemetel kirjutatud lugude arv;
- 3) üldinimlikul ja globaalsel tasemel kirjutatud lugude osatähtsus on üldiselt väike, pisut on nende hulk suurenenud teisel vaatlusalusel aastal;
- 4) kõige harvemini on ülikooli ajaleht avaldanud lugusid kursuse ja grupi tasemel, keskmiselt üks lugu kahe lehenumbri kohta.

2.6. TEEMA. Esitame suvalises järjestuses temaatika (valdkondade ja rubriikide) loendi mille koostamisel lähtusime:

- a) ülikooli ajalehe konkreetsetest rubriikidest;
 - b) sisuanalüüsi tulemuste võrreldavusest analoogse teema-loendiga üliõpilasauditooriumi huvide ja ootuste uurimiseks koostatud ankeedis :
1. Üliõpilaste organiseeritud isetegevus, EÜE (silia kuuluvad kõik isetegevusringid, huvialaringid, kuid mitte erialased ringid).
 2. Perekond, isiklik elu, abielu jms. problemaatika.
 3. Tervis, toitumine, arstiabi, puhkus, a/ü sellealane tegevus.

4. Majandus, ülikooli väljaehitamine.
5. Olme, elu internaadis, stipendium, ÜVAK (üliõpilaste vastastikuse abistamise kassa), ametiühingu toetuslik tegevus.
6. Kõrgem kool, hariduse andmine ja saamine, pedagoogika, sessioonitulemuste analüüs.
7. ÜTÜ (Üliõpilaste Teaduslik Ühing), selle ringide tegevus, üliõpilasteadurite tööde auhindamine, konkursside organiseerimine.
8. Õppejõudude juubeliartiklid ja õppejõudude, teenistujate nekroloogid.
9. Teaduslik tegevus, teadlane TRÜ-s, kraadikaitsmised, tunnustused TRÜ teadlastele.
10. Sport.
11. Meelelahutus, nali.
12. Kunst, teater, kirjandus, k.a. TRÜ kinoklubi.
13. Üliõpilaste ilukirjanduslik omalooming.
14. Ilukirjanduslikud tõlked, üliõpilaste tõlkevõistlus.
15. Kultuuri ajalugu (v.a. ülikooli ajalugu).
16. Teaduse, ülikooli ajalugu.
17. Üldideoloogia (ideoloogilised väärtused: solidaarsus, internationalism jne.).
18. Komsomolielu, leninlik arvestus.
19. Parteielu.
20. Välis- ja sisepoliitika, RSR (Rahvusvaheliste Suhete Ringi tegevus).
21. Tsiviilkaitse ning sõjalis-patriootilised materjalid.
22. Vilistlaste, ülikooli lõpetajate, noore spetsialisti probleemid, ka vilistlaste üritused, kokkutulekud jms., töölesuunamine.

Ülalesitatud temaatika loetelu oli aluseks ajalehe "TRÜ" vaatlusaluste aastakäikude sisu analüüsil. (vt tabel 7.) Arvestades, et lugudes võib juttu olla mitte ainult ühel ainsal ülaltoodud teemal, määrasime analüüsi käigus igale loole ühe peateema ja loo sisule vastava arvu kõrvalteemasid. Et mõlemal õppeaastal oli läbi mitme lehenumbri trükitud tavalisest artiklist erinevat materjali - ülikooli partei-, komsomoli- ja ametiühingukonverentsi materjale -, siis nende aruannete ja sõnavõttude mitmekülgse temaatika määratlemisel toimisime järgmiselt: olenevalt organisatsioonist, kelle konverentsi aruanne oli, märkisime peateemaks kas komsomolielu, parteielu või tervise, olme (ametiühing). Kõrvalteemadeks määrasime kõik arutluse all olnud teemad. Et õigmini hinnata teema esinemissagedust, "kaalusime" teemade esinemisjuhte järgmise valemi alusel:

$$F = 2 n_p + n_k ,$$

kus n_p on lugude arv, millel antud teema oli peateemaks, ja n_k on lugude arv, kus antud teema oli kõrvalteemaks. (Näit. kui perekonna teema esines ühel aastal peateemana 9 korda, kõrvalteemana 4 korda, siis punkte sai see teema vastavalt 18 ja 4, kokku 22 punkti, kusjuures esinemisjuhte oli kokku 13.) Teema esinemissageduse protsendi arvutasime saadud punktide üldsummast, mitte esinemisjuhtude summast. Seevastu keskmise esinevuse ühes lehenumbris (tähistatud tabelites sümboliga) arvutasime esinemisjuhtude üldsummast (näit. olmeteemalisi artikleid esines kahel aastal kokku 81 korda, jagasime selle 78 lehenumbriga, saime keskmiselt ühe olmeteemalise loo lehenumbri kohta). Ülalesitatud arvestusmeetodit järgides olid teemade esinemissagedused kummalgi õppeaastal järgmised (vt. ka tabel 7):

Teemad	Peateema			Kõrvalteema			Kokku osine- misjuhtumeid			Kokku punkte			Kahe sas- ta- kokku- võttes punkte	% punk- tide üld- arvust	Kesk- miselt lugu- sid ühes lehe nr.-s
	1969/ 1970	1970/ 1971	Kokku	1969/ 1970	1970/ 1971	Kokku	1969/ 1970	1970/ 1971	Kokku	1969/ 1970	1970/ 1971	Kokku			
1. Üliõpilaste organiseeritud isotegevus, BÜE	145	110	255	38	27	65	183	137	320	328	247	575	12,3	4	
2. Perikond, isiklik elu	9	4	13	17	15	32	26	19	45	35	23	58	1,2	0,6	
3. Tervis, toitum- ine, arstiabi, puhkus	14	20	34	24	25	49	28	45	83	52	65	117	2,6	1	
4. Asjandus, üli- kooli ehitä- mine	28	38	66	24	35	59	52	73	125	80	111	191	4,1	2	
5. Olme, elu in- ternaadis, stipendium	14	28	42	15	24	39	29	52	81	43	80	123	2,6	1	
6. Kõrgem kool, haridus, õpetamine	206	167	373	84	54	138	290	221	511	496	388	884	18,9	7	
7. ÜTÜ	60	60	120	6	6	12	66	66	132	126	126	252	5,4	2	
8. Õppejõudude juubelid (nekroloogid)	28	33	61	3	4	7	31	37	68	59	170	129	2,8	1	
9. Teadus, teadla- ne TRÜ-s	76	112	188	55	27	82	131	139	270	207	251	458	9,8	3	
10. Sport	49	52	101	19	9	28	68	61	129	117	113	236	4,9	2	
11. Meelelahutus, nali	5	28	33	15	21	36	20	49	69	25	77	102	2,2	1	
12. Kunst, kirjan- dus	60	58	118	34	28	62	94	86	180	154	144	298	6,4	2	
13. Üliõpilaste kirjanduslik omalooming	14	26	40	5	7	13	19	33	53	33	59	92	1,9	0,6	
14. Ilukirjanduslikud tõlked	12	7	19	4	6	10	16	13	29	28	20	48	1,0	0,4	
15. Kultuuri aja- lugu	13	25	38	23	23	46	26	48	84	49	73	122	2,6	1	
16. Teaduse, üli- kooli ajalugu	27	22	49	25	16	41	52	48	90	79	60	139	2,9	1	
17. Üldideoloogia	12	2	14	43	21	64	55	23	78	67	25	92	2,0	1	
18. Komsomolielu	101	70	171	18	9	27	119	79	198	220	149	369	7,8	3	
19. Partei elu	17	45	62	9	9	18	26	54	80	43	99	142	3,0	1	
20. Välis- ja sise- poliitika	5	11	16	15	4	19	20	15	35	25	26	51	1,1	0,5	
21. Tsiviilkaitse, sõjalispatrio- tiline proble- maatika	14	18	32	12	7	19	26	25	51	40	43	83	1,7	0,7	
22. Vilistlased, lõpetajate, noo- re spetsialisti probleemid	27	25	52	14	12	26	41	37	78	68	62	130	2,8	1	

1969/70. õ.-a.

1. Kõrgem kool	496 punkti
2. Üliõpilaste organiseeritud isetegevus, EÜR	328 punkti
3. Komsomolielu	220 punkti
4. Teadus, teadlane	207 punkti
5. Kunst, teater, kirjandus	154 punkti
6. ÜTÜ teated	126 punkti
7. Sport	117 punkti

8. Majandus, ülikooli väljaehitamine	80 punkti
9. Teaduse, ülikooli ajalugu	79 punkti
10. Vilistlaste, spetsialisti probleemid	68 punkti
11. Üldideoloogia	67 punkti
12. Õppejõudude juubelid, nekroloogid	59 punkti
13. Tervis, toitumine, arstiabi, puhkus	52 punkti

14. Kultuuri ajalugu	49 punkti
15.-16. Partei elu	43 punkti
15.-16. Olme, elu internaadis, stipendium	43 punkti
17. Tsiviilkaitse, sõjalis-patriootiline	40 punkti
18. Perekond, isiklik elu	35 punkti
19. Üliõpilaste kirjanduslik omalooming	33 punkti
20. Ilukirjanduslikud tõlked	28 punkti
21.-22. Meelelahutus, nali	25 punkti
21.-22. Välis- ja sisepoliitika	25 punkti

1970/71. õ.-a.

1. Kõrgem kool	388 punkti
2. Teadus, teadlane	251 punkti
3. Üliõpilaste organiseeritud isetegevus	247 punkti
4. Komsomolielu	149 punkti
5. Kunst, teater, kirjandus	144 punkti
6. ÜTÜ teated	126 punkti
7. Sport	113 punkti
8. Majandus, ülikooli väljaehitamine	111 punkti
9. Partei elu	99 punkti

10. Olme, elu internaadis, stipendium	80 punkti
11. Meelelahutus, nali	77 punkti
12. Kultuuri ajalugu	73 punkti
13. Õppejõudude juubel, nekroloogid	70 punkti
14. Tervis, toitumine, arstiabi, puhkus	65 punkti
15. Vilistlaste, spetsialisti probleemid	62 punkti
16. Teaduse, ülikooli ajalugu	60 punkti
17. Üliõpilaste kirjanduslik omalooming	59 punkti

18. Tsiviilkaitse, sõjalis-patriootiline	43 punkti
19. Välis- ja sisepoliitika	26 punkti
20. Üldideoloogia	25 punkti
21. Perekond, isiklik elu	23 punkti
22. Ilukirjanduslikud tõlked	20 punkti

Keskseks teemaks ülikooli ajalehes võime julgesti nimetada kõrgemat kooli, õppetöö küsimusi, haridust, pedagoogikat, õppe-distsipliini jms. Esinemisjuhte oli 511, sellest 373 peateema-na, ja vaid 138 kõrvalteemana, punkte seega kokku 884. Pro-tsentuaalselt hõlmavad õppetöö küsimusi käsitlevad lood 18,9 % lehe kõikidest lugudest, st. ühes lehe numbris keskmiselt seit-set materjali.

Seega võime öelda, et toimetuse peatähelepanu on olnud oma asutuse kui kõrgema kooli spetsiifikal, mis on ka täiesti ootus-pärane. Tähelepanu väärrib aga see, et teisel vaatlusalusel aastal (1970/71. õ.-a.-l) on kõrgema kooli kui õppeasutuse teema-liste lugude arv võrreldes esimese aastaga järsult vähenenud (496 punktilt 388 punktile), kuigi teiste teemade suhtes säili-tab see teema ka teisel aastal esikoha.

Sageduselt järgnevad üliõpilaste organiseeritud isetegevuse ja EÜE teemalised lood, kokku 575 punkti 320 esinemisjuhuga, st. umbes neli lugu ühes lehenumbris, kõikidest lugudest 12,3 %. Ka see temaatika on teisel vaatlusalusel aastal märgatavalt vä-hem esindatud (esimesel aastal 183 juhtu 328 punktiga, teisel aastal 137 juhtu 247 punktiga).

Esinemissageduselt kolmas on TRÜ-s tehtava teadusliku töö ja teadlase temaatika: 270 korda on sellel teemal lehes juttu ol-nud, kokku 458 punkti, st. 9,8 % lugude üldarvust ja ühe lehe numbri kohta umbes 3 selleteemalist materjali. Enemuse neist lu-gudest moodustasid kraadikaitsmiste puhul avaldatud artiklid. Nimetatud teemal on aga teisel vaatlusalusel aastal suurem osa-kaal olnud kui esimesel. Kuigi esinemisjuhtude arv on peaaegu võrdne (131 ja 139), on teisel aastal punkte rohkem (vrd. 207 ja 251), mis seletub sellega, et teisel aastal on teaduse-teadlase käsitletus kõrvalteemana vähenenud, peateemana aga sagenenud.

Samuti umbes kolm lugu lehe numbri kohta ilmub ülikooli lehes komsomolielu teemalisi materjale (punkte 369, esinemisarv 198). See teema esineb enamasti peateemana (171 korda peateema ja vaid 27 korda kõrvalteema). Ka komsomolielu temaatika käsitlemine nagu üliõpilaste isetegevuse ja õppetöö teemagi on teisel aastal harvenenud (119-lt juhult 79-le, 220 punktilt 149 punktile). Kokku moodustavad komsomoliteemalised lood 7,8 % lugude üldarvust.

Kui ülalnimetatud neli enamkäsitletud teemat olid enam-vähem otseselt ülikooliga seotud, siis sageduselt järgmine - kunst, teater, kirjandus - on ülikoolist suhteliselt kaugem temaatika. Kokku on selliseid materjale lehes olnud 180, punkte 298. Huvitav on märkida, et kunstist, teatrist, kirjandusest räägitakse lehes peaaegu võrdselt peateemana (94 korda) ja kõrvalteemana (86 korda). See on ühine joon mõlemale aastakäigule, nagu kogu selle teema esinevuski on enam-vähem võrdne mõlemal aastal (96 ja 86). Kui võtta vaatluse alla kõik kultuurilis-meelelahutuslikud materjalid, teema loendis on nendeks

- 1) kunst, kirjandus, teater (6,4 %),
- 2) meelelahutus, nali (2,2 %),
- 3) üliõpilaste ilukirjanduslik omalooming (1,9 %),
- 4) ilukirjanduslikud tõlked (1,0 %),
- 5) kultuuri ajalugu (2,6 %).

siis näeme, et selleteemalised lood moodustavad kokku lugude üldarvust 14,1 %, mis tähendab, et pärast kõrgema kooli temaatikat on teisel kohal just üldkultuuriline temaatika. See orientatsioon kultuurilis-meelelahutuslikule temastikale on eriti selgesti märgatav teisel vaatlusalusel aastal, näit. meelelahutuse ja nalja punktide arv kolmekordistus (25-lt 77 punktile), peaaegu kahekordistus omaloomingu (33 punktilt 59 punktile) ja kul-

tuurialajalooliste (49 punktilt 73 punktile) materjalide avaldamine.

Tuleb märkida, et suhteliselt sageli esineva Üliõpilaste Teadusliku Ühingu temaatika (5,4 % üldarvust) kandjaks olid enamasti ÜTÜ ringide koosolekute teadaanded (keskmine esinemissagedus kaks korda ühes lehenumbris).

Nagu eespool toodud temaatikate esinemissageduse võrdlevast järjestusest näeme, on rohkem käsitletud teemad mõlemal aastal samad, erinevus on vaid rõhuasetustes, millest ülal juba juttu oli. Võime öelda, et toimetus on teisel aastal käsitusorbiiti võtnud suhteliselt suurema arvu erinevaid teemasid, ning ühtlasi võrdsustanud oma tähelepanu rea teemade suhtes. Seevastu esimesel vaatlusalusel aastal on toimetud olnud rohkem kontsentreerunud teatavale väiksemale hulgale sagedamini käsitletavatele teemadele (vrd. kui esimesel aastal sai üle 100 punkti vaid seitse teemat, siis teisel aastal üheksa teemat, keskmise sagedusega (üle 50 punkti) teemasid oli esimesel aastal kuus, teisel aastal kaheksa).

Vaadeldes neid muutusi, mis on ajalehelugude temaatikas kahel analüüsilisel aastal toimunud, näeme, et 1970/71. õ.-a.-l on suurenenud järgmiste teemade osatähtsus:

- parteielu (43 punktilt 99 punktile),
- neelelahutus (25 punktilt 77 punktile),
- teadus, teadlane (207 punktilt 251 punktile),
- olme (43 punktilt 80 punktile),
- majandus, ülikooli väljaehitamine (80 punktilt 141 punktile),
- üliõpilaste kirjanduslik omalooming (33 punktilt 59 punktile),
- kultuuri ajalugu (49 punktilt 73 punktile),
- tervis, toitumine, arstiabi, puhkus (52 punktilt 65 punktile).

Samal ajal on 1970/71. õ.-a.-te ajalehtede sisus vähenenud järgmiste teemade osatähtsus, võrreldes 1969/70. õ.-a. ajalehtedega:

- kõrgem kool (496 punktilt 388 punktile),
- üliõpilaste organiseeritud isetegevus (328 punktilt 247 punktile),
- komsomolielu (220 punktilt 149 punktile),
- üldideoloogia (67 punktilt 25 punktile),
- teaduse, ülikooli ajalugu (79 punktilt 60 punktile),
- perekond, isiklik elu (35 punktilt 23 punktile),
- kunst, teater, kirjandus (154 punktilt 144 punktile).

Peab märkima, et üldideoloogilise temaatika peaaegu kolmekordne vähenemine teisel vaatlusalusel aastal on seletatav sellega, et esimesel, s.o. 1969/70. õ.-a.-l tähistati V. I. Lenini 100. sünniaastapäeva ning ajalehes ilmus läbi aastakäigu spetsiaalne selleteemaline rubriik, mille ilmumine katkes tähtpäeva möödumisel.

Võttes kokku temaatikate esinemissagedust ülikooli ajalehes, võime öelda, et eelistatum on suhteliselt laiemas sotsiaalse keskkonna (ülikooli) probleemistik (kõrgem kool, teadlane, üliõpilaste isetegevus, ÜTÜ, kusjuures teisel vaatlusalusel aastal on veelgi enam süvenenud tendents asutusesisesele temaatikale (näit. ülikooli väljahitamine, olme, parteielu). Vähem tegeldakse nii kitsama keskkonna (perekonna) kui ka kõige laiemas sotsiaalse keskkonna (üldriikliku, välispoliitika jms.) probleemidega, v.a. üldkultuurilised materjalid, millele osutatakse üsna suurt tähelepanu (kunst, teater, kirjandus, kultuuriajalugu). Teises vaatlusaluses aastakäigus on toimetus rõhku pannud meelelahutuslikele materjalidele, samuti üliõpilaste omaloomingu sagedasemale avaldamisele, mis veelgi enam on süvendanud ajalehes domineerivat üldkultuurilist suunitlust. Teisel aastal on märgata toimetuse tähelepanu suurenemist parteielu kajastamise vastu ajalehes. Samal

ajal on komsomolielu temaatika käsitlemine mõnevõrra vähenenud, olles siiski mõlema vaatlusaluse aastakäigu ajalehtedes kõige sagedamini käsitletud teemade hulgas.

2.7. FUNKTSIOON. Ajakirjanduse funktsioonide all me mõtleme neid ülesandeid, mida ajakirjandus ühiskonnas täidab ja selle tegevuse objektiivseid tagajärgi nii indiviidi kui ühiskonna jaoks. Seega on funktsioonide liigitus, millest lähtusime ajalehe "TRÜ" sisu analüüsil, järgmine:

1. Informatiivne funktsioon (uute teadmiste andmine, silmaringi laiendamine, millestki toimunust teadaandmine).
2. Organiseeriv funktsioon (ürituste korraldamine, eelolevate, alles toimuvate sündmuste teatamine, ülikooli või organisatsiooni juhtimine).
3. Publitsistlik funktsioon (probleeme tõstatav, väärtustav, avalikku arvamust kujundav ja aktiveeriv).
4. Didaktilis-normatiivne funktsioon (õpetav, kasvataj, norme andev, käskiv).
5. Integreeriv funktsioon (ülikooli, mingi kollektiivi või organisatsiooni ühendaja lahendamist vajavate küsimuste ümber, kollektiivi au kaitsmine näit. võistlustel, asutuse või kollektiivi esiletõstmine teiste hulgas jne.).
6. Meelelahutuslik funktsioon (abstraktsed naljad, följetonid, ilukirjandus).
7. Utilitaarne funktsioon (kasulike õpetuste või juhataste andmine erialaks, isiklikuks eluks vms.).

Nii nagu teemade puhulgi, tuli ka leheloo funktsioonide määramisel arvestada asjaolu, et üks lugu võib täita üheaegselt mitut funktsiooni (näit. kirjutis, mis teatab laupäeval toimuvast kontserdist ja lisab ka andmed interpreetide eluloo kohta, iseloomustades lühidalt ka heliloojate teo-

seid, täidab nii organisatoorse kui ka informatiivset funktsiooni). Seepärast pidasime iga loo funktsioonide määramisel vajalikuks arvestada ka antud funktsiooni esinevuse intensiivsust:

- a) ainult see funktsioon - 3 punkti, (juhul, kui lool võis täheldada ainult üht kindlat funktsiooni),
- b) rohkem see funktsioon kui muud - 2 punkti, (juhul, kui lool võis täheldada mitut funktsiooni, kuid üks tundus neist enam rõhutatud olema),
- c) vähem see funktsioon kui muu - 1 punkt, (juhul, kui lool oli mitu funktsiooni, kuid üks või mitu olid vähem rõhutatud ühe peamise funktsiooni ees).

Nii saime funktsioonide analüüsil, nagu teemadegi puhul, teada antud funktsiooni esinemissageduse ja ka tähtsuse astme. Punktide arvestuse tegime teemade punktide arvestusega analoogselt valemi põhjal:

$$F = 3 n_a + 2 n_p + n_k$$

kus n_a - lugude arv, kus antud funktsioon on ainuvalitsev,
 n_p - lugude arv, kus antud funktsioon on peamine teiste seas,
 n_k - lugude arv, kus antud funktsioon kaasneb peamisele funktsioonile.

Analüüsimegi alljärgnevalt, milliseid funktsioone täitis ajaleht "TRÜ" aastatel 1969/70 ja 1970/71 (vt. tabel 8).

Mõlemal aastal domineerib organisatoorne funktsioon, moodustades 41,6 % üldarvust (esines lugudes 1090 korda, punkte 2602). Teisel vaatlusalusel aastal on organisatoorse funktsiooni osatähtsus veelgi suurenenud võrreldes esimese vaatlusaluse aastakäiguga (1245 punktilt 1357 punktile). Võttes arvesse, et organisatoorse funktsiooni täidavad enamasti teadaanded ja

Tabel 8

Funktsioonid	Ainult see (3 p.)		Rohkem see (2 p.)		Vähem see (1 p.)		Kokku esines		Kokku punkte		Kokku esines 1969/70	Kokku punkte 1969/70	% üld- arvust	Keskmine esinemis- sagedus ühes lehes
	1969/70	1970/71	1969/70	1970/71	1969/70	1970/71	1969/70	1970/71	1969/70	1970/71	1970/ 1971	1970/ 1971		
Informatiivne	52	21	212	92	139	255	403	368	719	502	771	1221	19,7	24
Organiseeriv	299	306	145	157	58	125	502	508	1245	1357	1090	2602	41,6	34
Publitsistlik	51	39	104	74	102	124	257	237	463	389	494	852	13,8	15
Didaktilis-norme- tiivne	7	21	52	25	60	63	119	109	185	176	228	361	5,9	7
Integreeriv	3	2	48	19	88	60	139	82	193	104	221	297	4,8	7
Meelelehtuslik	30	56	49	26	49	50	128	132	237	270	260	507	8,2	8
Utiliteetne	19	3	37	43	80	76	136	122	211	161	258	372	6,0	7

reklaam (mis ei ole aga ajakirjanduse spetsiifilised žanrid), ning et nende osa teisel aastal vähenes, (27,6 %-lt 22,6 %-le), siis arvestasime teadaannete arvelt saadud punktid üldsummast maha. Arvestuse tulemusena võime öelda, et spetsiifiliselt ajakirjanduslikud žanrid (artiklid, "nupud" jms.) kandsid esimesel aastal vähem organisatoorset funktsiooni (450 punkti) kui teisel aastal (670 punkti). Teiste sõnadega, organisatoorse funktsiooni osatähtsus ei suurenenud teisel aastal mitte teadete arvel (sest nende hulk hoopis vähenes), vaid ajakirjanduslike žanride - artiklite, "nuppude" - arvel. Jämelikult olid teise aasta artiklid rohkem ühisele tegevusele organiseerivad, mis massikommunikatsiooni teooria seisukohalt tähendab lähenedmist lokaalse, asutuse-sisese, suhteliselt vähehajutatud auditooriumiga ajalehe spetsiifikale.

Organisatoorsest funktsioonist üle kahe korra vähem omavad analüüsialused lood informatiivset funktsiooni (19,7 %, 771 esinemisjuhtu, 1221 punkti). On märkimisväärne informatiivse funktsiooni osatähtsuse langus teises vaadeldavas aastakäigus. Meenutame, et samal ajal vähenes ka ülikooli struktuurseid allüksusi ja ülikooli komsomolielu puudutavate materjalide erikaal lehes, samuti teisi kõrgemaid koole ning ülikooliväliseid sündmusi käsitlevate lugude hulk. Seega võib täheldada ajalehe "TRÜ" osatähtsuse mõningat langust informatsiooniallikana üliõpilaskonda puudutavatest sündmustest ülikoolis ning kaugemal. Selline informatiivse funktsiooni osatähtsuse vähenemine on vastuolus toimetuse programmiga: "iga ülikoolipere liige peaks olema operatiivse lühinformatsiooni kaudu hästi kursis suurkooli eluga." (vt. käesolev ptk. 1.3., punkt 1). Üntlasi väheneb seeläbi ka ajalehe integreeriv funktsioon, sest ülikooli kui lokaalsesse keskkonda kuuluvat kollektiivi integreeritakse ajalehe abil eeskätt ühise

lokaalse informatsiooni (teadmiste ühtsuse) kaudu.

Tähtsusest (st. esinemissagedusest) kolmandana täidab üli-
kooli ajaleht publitsistlikku funktsiooni (13,8 %, esines lugu-
des 494 korral, 852 punkti). Arvestades, et eeskätt selle funk-
tsiooni täitmine tähendab ajalehes probleemide ja poleemika
rohkust ning avaliku arvamuse aktiivset kujundamist, siis tun-
dub 13,8 % selle funktsiooni kohta liialt tagasihoidlik olevat.
Seda enam, et teises vaadeldavas aastakäigus nagu informatiivse
funktsiooni puhulgi on publitsistliku funktsiooni osakaal veel-
gi vähenenud (463 punktilt 389 punktile). See tundub nagu vastu-
olus olevat žanrilise tunnusega, sest publitsistlikke kirjutisi
oli ajalehes teisel aastal mõnevõrra rohkem (vt. tabel 2).
Sisuliselt siin vastuolu siiski ei ole, sest ühelt poolt publit-
sistliku funktsiooni vähenemine ja teiselt poolt publitsistika
žanri teatav sagenemine teises aastakäigus viitab sellele, et
publitsistlikud artiklid on tendentsina muutunud teisel aastal
rohkem kirjeldavateks-organiseerivateks. Et see järeldus pole
suvaline, tõestavad ka andmed tabelist 8, kus me näeme, et pub-
litsistliku funktsiooni esinemissagedus on vähenenud ainufunk-
tsioonide lahtris (51 juhult 39 juhule) ja suurenenud kõrval-
funktsioonide lahtris (102 juhult 124 juhule). Teiste sõnadega:
publitsistika žanri piiridest väljumata on antud lugude publit-
sistlik funktsioon kahanenud.

Tulles tagasi arvestuse juurde, kus me lahutasime organisa-
toorse funktsiooni punktidest maha teadaannete ja reklaami ar-
vel olnud punktid, saame 1969/70. õ.-a. lehtede suhtes kolme
peamise funktsiooni hoopis erineva järjestuse:

- 1) informatiivne funktsioon (719 punkti),
- 2) publitsistlik funktsioon (463 punkti),
- 3) organisatoorne funktsioon (450 punkti).

1970/71. õ.-a.-l jääb järjestus analoogse arvestuse tulemusel endiseks:

- 1) organisatoorne funktsioon (670 punkti),
- 2) informatiivne funktsioon (502 punkti),
- 3) publitsistlik funktsioon (389 punkti).

Selline on siis funktsioonide järjestus ajakirjanduslike žanre arvestades. Nagu näeme, on teisel aastal tunduvalt tähtsustatud ajalehe kui organisatoori rolli (mis on ajakirjanduse üks peamisi ülesandeid, lähtudes leninlikust ajakirjanduse funktsioonide määratlusest).

Ülejäänud nelja funktsiooni (didaktilis-normatiivset, integreerivat, meelelahutuslikku ja utilitaarset) on ajalehelood täitnud enam-vähem võrdsel määral - 5-8 % piires. Teisel aastal on mõnevõrra suurenenud meelelahutusliku funktsiooni erikaal, vähenenud aga utilitaarse ja integreeriva funktsiooni osatähtsus. Toome siinkohal kokkuvõtlikult funktsioonide järjestuse vastavalt kahe aasta keskmisele esinemissagedusele:

- 1) organiseeriv funktsioon - 41,6 %, 2602 punkti,
- 2) informatiivne funktsioon - 19,7 %, 1221 punkti,
- 3) publitsistlik funktsioon - 13,8 %, 852 punkti,
- 4) meelelahutuslik funktsioon - 8,2 %, 507 punkti,
- 5) utilitaarne funktsioon - 6,0 %, 372 punkti,
- 6) didaktilis-normatiivne funktsioon - 5,9 %, 361 punkti,
- 7) integreeriv funktsioon - 4,8 %, 297 punkti.

Kokkuvõtteks ajalehe "Tartu Riiklik Ülikool" sisus ilmnenu tendentside kohta aastail 1969/70 ning 1970/71 võib öelda järgmist:

1. Nii autorite koosseisult kui sihtauditooriumi iseloomult on leht orienteeritud üliõpilaskonnale, kusjuures ilmneb mõningane tendents õppejõudude osatähtsuse suurenemisele teisel vaat-

lusalusel aastal.

2. Lehte väljastavate organite osatähtsus lehe materjalide allikana on suhteliselt suur (34,8 %), kusjuures domineerivaks on ETKNÜ TRÜ Komitee (16,8 %) ning ülikooli administratsioon (11,8 %). Aastakäikude võrdlemisel selgus positiivse tendentsina EKP TRÜ Komitee aktiveerumine informatsiooni allikana (2,5 %-lt 5,0 %-le). Silmatorkav on seevastu TRÜ ametiühingukomitee vähene erikaal (2,6 %).
3. Toimetuse põhitähelepanu on suunatud üleülikoolilist taset puudutavale informatsioonile. Teaduskondade, osakondade, kursuste, erialakateedrite problemaatikal on lehe sisus suhteliselt väiksem osatähtsus, kusjuures see tendents süveneb veelgi teisel vaatlusalusel aastal.
4. Vaadeldud 22 teemaderingist on lehes suhteliselt sagedasemad kõrgema kooli, üliõpilaste organiseeritud isetegevuse ja EÜE, teaduse ja teadlase, komsomolielu ning kunsti, teatri ja kirjanduse temaatika. Domineerivad ülikooli igapäevase eluga seotud teemad, eeskätt õppetööd ning üliõpilaste vaba aja sisustamist puudutavad käsitusained. Teisel vaadeldud aastal on segenenud teadusliku tegevuse kajastamine ülikooli lehes, seevastu komsomoliorganisatsiooni tegevus on leidnud mõnevõrra vähem käsitlemist. Suurenenud on olmeprobleemidele ning ülikooli materiaalsele olukorrale osutatav tähelepanu. Enamkäsitletavate teemade hulgas püsib kunst ja kirjandus, kusjuures kasvutendentsi ilmutab üliõpilaste omaloomingu ning meelelahutuslike materjalide avaldamine. Üldiselt väljendub teisel vaatlusalusel aastal temaatika muutumine pigem kvantitatiivses ühtlustumises kui eelisteemade nimistu sisulises muutumises.
5. Funktsionaalselt on ajaleht küllalt selgesti väljenduva

konkreetse organiseeriva iseloomuga. Võrreldes ajalehe kaht aastakäiku ilmunud lugude funktsioonide alusel, võime täheldada teatavat nihet ajalehe iseloomus organiseeriva ning eriti meelelahutusliku funktsiooni tugevnemise suunas. Sealjuures ilmneb üldtendentsina mõningane informatiivse ning publitsistliku funktsiooni nõrgenemine, kuigi spetsiifiliste žanride (lühiformatsioon, publitsistlik kirjutis, retsensioon) esinemissagedus ajalehes seda tendentsi ei peegelda (vrd. tabel 2 ja tabel 8). Mõnevõrra vähenenud on ka ülikooliperet otseselt integreerivat funktsiooni kandvate lugude osa. Auditooriumi iseärasusi arvestades on õigustatud otseselt didaktilis-normatiivset funktsiooni kandvate materjalide püsivalt tagasihoidlik osa ülikooli lehe sisus. Ka on lehele iseloomulik utilitaarse funktsiooni tühine (teisel aastal veelgi väiksem) erikaal.

6. Üldiselt on ajaleht "TRÜ" selgesti väljenduva asutusesisese eripäraga väljaanne, mille sisu kujundab valdavalt üliõpilasaktivistidest ning õppejõududest autorikond. Lehte väljaandvate organite suunav mõju on avaldunud lehe sisus ilmnenu muudatustes, millest olulisem on lehe temaatika ühtlustumine ja mitmekesisustumine ning õppejõudude osatähtsuse kasv nii autorite kui sihtauditooriumina. Paranenud oli ajalehe kujundus, sagedamini avaldati karikatuure, suurenes üldse meelelahutuslike materjalide osatähtsus. Lugude keskmine pikkus pisut lühenes. Teravamate probleemidena toimetuse töös tunduvad endiselt püsivat kontakti vähesus ülikooli erinevate teaduskondade, osakondade, kateedritega ning autorite vähene aktiivsus sotsiaalse probleemistiku nägemisel ja publitsistlikul sõnastamisel. Teiste kõrgemate koolide (nii Eesti, NSVL kui välismaa) elu jäi endiselt harva käsitletavaks teemaks.